

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: delfland.knnv.nl
X: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfland
Youtube: [klik hier](#)

Natuurlijk Delfland

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging

16 mei 2024

Uitgewerkt door Willemein, coördinator Team Insecten Natuurlijk Delfland

Foto ei: Carina Van Steenwinkel www.bladmineerders.be met toestemming gebruikt

foto's imago: Jan Eerbeek met toestemming gebruikt.

Overige foto's van Willemein

Nederlandse naam: zwarte weidekokermot

Wetenschappelijke naam: *Coleophora albitarsella* (Zeller, 1849)

Orde, familie: Lepidoptera (Vlinders), Coleophoridae (Kokermotten)

Verspreiding over de aarde:

De soort komt voor in vrijwel heel Europa. Waarnemingen (2009) zijn echter niet bekend uit Griekenland, Portugal, Ierland en het oosten van Europa. Zie verspreiding :

<https://www.gbif.org/species/5120916>

In Nederland is het volgens waarneming.nl een zeldzaam en inheems soort. Tot 4-4-2024 zijn er 331 in waarneming.nl ingevoerd.

Volgens microvlinders.nl is het een vrij algemene soort die verspreid over het land kan worden waargenomen. Toch zijn er niet heel veel stipjes op hun kaart die de waarnemingen weergeven. Zie <https://www.microvlinders.nl/soorten/species.php?speciescode=260300&p=1>

De verspreidingsatlas noemt de mot vreemd genoeg Herderstasjeskokermot. Mijnsinziens vreemd, omdat het dier niet leeft van/op herderstasje. (zie voedsel rups)

<https://www.verspreidingsatlas.nl/T290300>

Ik heb op 9 april 2024 de vlinderstichting gemaïld om te vragen waarom deze naam op de site staat. Het antwoord luidde: Terechte opmerking en ik snap dat het wat verwarrend is. Op verspreidingsatlas.nl staan nog de oude namen van de microvlinders. De namen van waarneming.nl en microvlinders.nl zijn de actuele Nederlandse namen. Het is nog wel het plan om deze namen overal gelijk te trekken, dus die op verspreidingsatlas zullen nog wel aangepast worden.

Voedsel rups:

Bladmineerders noemt de soort: oligofaag op Lamiaceae (lipbloemfamilie)

Agastache foeniculum (Dropnetel); Clinopodium vulgare (Borselkrans); Glechoma hederacea (Hondsdrif); Lycopus europaeus (Wolfspoot); Melissa officinalis (Citroenmelisse); Melittis melissophyllum (Bijenblad); Mentha familie (Watermunt, Akkermunt, Hertsmunt, Polei en Witte munt), Nepeta cataria (Wild kattenkruid); Origanum vulgare (Wilde marjolein); Prunella vulgaris (Gewone brunel); Salvia familie (Veldsalie, Kleinbloemige salie, Kranssalie en Ananassalie); Stachys officinalis (Betonie), Satureja (Bonenkruid); Stachys familie (Moerasandoorn, Bergandoorn, en Bosandoorn), Thymus vulgaris (Echte tijm) .

De waarnemingen bij waarneming.nl zijn het vaakst op Hondsdrif (96x) Munt soorten (8x), Citroenmelisse (6x), Wolfspoot (2x) en Dropnetel (2x)

In Zuid-Engeland en Schotland geeft de rups de voorkeur aan Wilde marjolein (Origanum vulgare) in tegenstelling tot het vaste land van Europa en in Noord-Wales. In Engeland wordt de rups verder gevonden op basilicum (Clinopodium vulgare), bergsteentijm (Calamintha), Salvia horminoides, Hondsdrif (Glechoma hederacea), munt soorten (Mentha spp.) en Gewone brunel (Prunella vulgaris). Planten in halfschaduw hebben de voorkeur.

Ei:

Het bruin/grijze eitje wordt afgezet op een blad van de waardplant. Volgens bronnen aan de onderzijde, maar volgens de ervaringen van de Belgische Carina Van Steenwinkel worden de eitjes vooral aan de bovenzijde afgelegd en zelden aan de onderkant.

Het ei komt rond augustus uit.

foto ei van Carina Van Steenwinkel www.bladmineerders.be

Rups:

De rups begint in augustus met zich te voeden met het bladgroen van het blad en maakt een koker waar het zich in terug kan trekken bij gevaar.

De site [bladmnieerders.be](http://www.bladmineerders.be) vermeldt dat er initieel een kort gangmijntje wordt gemaakt met op het einde een blaasmijntje, dat uitgesneden wordt en waarmee de eerste koker wordt gevormd. Op de foto's voor hun site zijn kleine ovale gaatjes in het blad te zien, kennelijk ontstaan door het maken van de koker. Zie

<https://www.bladmneerders.be/nl/content/coleophora-albitarsella-zeller-1849>

De rups overwintert half volgroeid. In maart begint de rups weer met eten en is in mei volgroeid.

Doordat de rupsen zich voeden met het bladgroen aan de onderzijde van het blad ontstaan er witte, doorzichtige blaasmijnen. (zie foto's)

Het donkere puntje is de aanhechting van de koker/rups

Omschrijving van de rups:

Hoofd: Lichtbruin met donkere frontale rand.

Prothoracaal schild: doorschijnend bruin met donkerbruine achterkant. Verdeeld door een dunne, lichte mediale lijn.

Mesothorax (T2): Zwart glanzende dorsale plaat gedeeld door een lichte mediale lijn.

Metathorax (T3): Ovale zwarte subdorsale scleriet.

Thoracale benen: gekleurd als buik. Grote zwarte scleriet aan de basis.

Lichaam : grijsachtig geel of grijsachtig wit. Anale plaat aanwezig.

rupsen kopje komt boven de koker uit.

foto van de kop van de rups op:

http://www.ukflymines.co.uk/Moths/Coleophora_albitarsella.php

Koker:

De koker wordt ook schedezak genoemd. Bladmineerders.be vermeldt dat de eerste koker uit het blad wordt gevormd.

Volgroeide kokers zijn slank, glanzend bruinzwart met een enkele gelige ring. De mondhoek zit tussen 50° en 60° en bereiken een lengte van ongeveer 9 mm. Aan de onder-achterkant is er een smalle, gelige doorschijnende kiel aan de koker. De koker zit, met de mondhoek aan de bovenzijde, aan de onderzijde van het blad. Het uiteinde van de koker is smaller dan de mond.

Volgens een Engelse site is de koker zijwaarts iets afgeplat en is gemaakt van blad en zijde en heeft de koker dunne gelige haren wanneer deze is gemaakt van Marjolein (*Origanum vulgare*). Het achtereinde is naar beneden gebogen met een duidelijke geelachtige kiel. Er is een lichte buikhoekplaat onmiddellijk na een groei-expansie.

Rups onderaan blad

Popstadium:

De verpopping vindt plaats van mei tot begin juni . De koker waarin de verpopping plaatsvindt is dicht bij de grond vastgemaakt aan een harde ondergrond zoals een steen of een paal.

Imago(volwassen stadium):

Spanwijdte 10 - 13 mm.

Deze donkergrijze gevleugelde mot lijkt op verschillende andere in het geslacht *Coleophora* , maar de witte tarsus (voet) op elke poot (achterste twee paar alleen bij vrouwtjes) valt op bij levende exemplaren. De basis van de antennes is verdikt en ze zijn afwisselend wit en zwart geringd, maar niet tot aan de punt.

Een betrouwbaardere identificatie hangt af van onderzoek van de geslachtsorganen of het grootbrengen uit de duidelijk omhulde larve.

De volwassene vliegt 's nachts maar soms ook bij zonlicht overdag.

Ze komen voor in open en schaduwrijke habitats waar de voedselplanten voorkomen.

Ze vliegen vanaf mei en worden tot september waargenomen, met een vliegpiek in juli. Ze worden aangetrokken tot licht en kunnen dus in een lichtval of op laken worden gezien. Opvallend is dat de Bulgarse site bulgarialeps.com het heeft over: Twee overlappende generaties, juni-augustus, dit heb ik nergens bevestigd gezien en lijkt niet heel logisch gezien de voorgaande informatie. Ook heb ik geen informatie kunnen vinden over het als dan niet eten van de imago.

foto imago: Jan Eerbeek

foto kop en daaraan vastzittende antennes door Jan Eerbeek

Voortplanting:

Ik heb geen bijzonderheden kunnen vinden.

Overwinteren: Overwintert half volgroeid als rups.

Te verwarren met:

In continentaal Europa komt de soort ook voor op Thymus, Dan bestaat de kans op verwarring met de zeer zeldzame *Coleophora niveicostella*, die uitsluitend op tijm leeft. De kokers zijn vrijwel identiek met die van *Coleophora albitarsella*; een klein verschil is dat bij de larven van *niveicostella* het metanotum dezelfde kleur heeft als de rest van het bleekgroene lichaam, terwijl bij *albitarsella* het metanotum twee ovale zwarte plaatjes heeft.

Status:

De mot neemt licht toe in aantal.

rups op munt 22-04-2024

Mijn ervaring:

De citroenmelisse was in mijn tuin behoorlijk aan het uitbreiden, waarop ik besloot op 29 maart 2024 deze plant wat in te perken. Ik ontdekte op de bladeren plekken waar het bladgroen verdwenen was. Ik vond al snel de dader. Een donker kokertje hing onder het blad. Ik trok het plantje voorzichtig met een stukje wortel uit en zette het in het water in huis. Het voordeel van deze plant is dat hij blijft groeien en fris blijft in het water. Een voordeel van de kokermot is dat hij niet zo snel ontsnapt. De plant had ik in een klein plastic hoestdrank dopje gedaan. Deze stond ter versteviging in een glazen pot.

Ik zag dat de rups elke dag de koker verplaatste naar een ander deel van het blad, dan wel naar een ander blad. Vanaf dat punt at de rups het bladgroen rond de koker weg, waarbij hij te zien was door het doorzichtig wordende blad.

Rups aan de maaltijd, gezien vanaf de bovenzijde van het blad.

Ik zag dat de rups zich altijd zekert, middels een gesponnen draad, aan de plaats waar hij op zit. Ik stootte tegen de tafel waar de plant op stond en zag dat de rups toen aan een zijde draad bleef hangen, zich daaraan weer optrok en verder ging waar hij mee bezig was.

Rups overgezet op een ander blad, de gelige randen op de koker zijn op deze foto te zien.

Op 8 april 2024 ontdekte ik een verandering in het gedrag van het motje. Het hing nu niet meer aan een blaadje, maar aan de stengel van een blad. Even leek het erop dat hij daar ging verpoppen, maar op 9 april 2024 zag ik dat de rups zich had verplaatst naar een ander blad. Dat blad zag er niet heel ongeschonden uit. Ik wist de rups over te zetten op een vers gegroeid blad, maar daar had het beestje geen belangstelling voor. Ook niet voor een vers aangeboden plant.

Omdat ik had gelezen dat de rups verpopt tegen steen of een paal, zocht ik een verdroogde stengel in de tuin en zette die naast de plant. De rups begon langs deze stengel te klimmen. Klom tot de top (ca. 20 cm), klom weer omlaag, weer omhoog en weer wat lager. Daar op 2 cm onder de top van het takje bleef de kokermot zitten, om zich te verpoppen.

stokje waaraan het verpopt

Ik knipte het stokje af, zette het in het hoestdrankdopje en vervolgens in een glazen potje. Ik legde over de bovenzijde van het glazenpotje een stukje katoen en draaide vervolgens de deksel op de pot. In de deksel heeft mijn man een gat gemaakt, zodat het beestje verse zuurstof krijgt, maar de stof op zijn plaats blijft door het schroefdraad van de deksel.

Later trof ik tijdens het plukken van munt voor de thee nog een zwarte weidekokermot aan. Omdat ik de munt al had geplukt, zette ik de kokermot met een stukje met 4 blaadjes munt in een hoestdrankdopje en zette er een takje citroenmelisse bij. Deze mot wilde niet van dieet veranderen. Hij bleef munt eten en hechte zich later aan een takje om zich te verpoppen. Bij het sluiten van dit document zijn de beide motten nog niet ontppt.

Gebruikte bronnen:

Boeken: geen

Websites: microvlinders.nl, waarneming.nl wikipedia, bladmineerders.nl, ukmoths.org.uk, nederlandsesoorten.nl, norfolkmoths.co.uk,

<https://www.bladmineerders.be/nl/content/coleophora-albitarsella-zeller-1849>

<https://www.gbif.org/species/5120916>,

<https://projects.biodiversity.be/lepidoptera/species/5868/>

http://www.ukflymines.co.uk/Moths/Coleophora_albitarsella.php

<https://www.bulgarialeps.com/index.php?id=138&speciescaller=178&spid=775>

Foto's van vlinders, koker, en genitaliën:

https://lepiforum.org/wiki/page/Coleophora_albitarsella

Foto's van koker, blad, mot en manlijke genitaliën:

<https://ukmoths.org.uk/species/coleophora-albitarsella/adult-2/>